

Gebitsverzorging

Foto: Arjan Wijnstra

Foto: René van Bokel

■ Drs. Ad van Beek
In 1995 als dierenarts afgestudeerd in Utrecht. Sinds 2000 Erkend Paardendierenarts.

De Hoefslag publiceert maandelijks een artikel waarin een veterinair onderwerp wordt behandeld. Deze artikelen zijn geschreven door de vijf Erkende Paardendierenartsen van Dierenartsenpraktijk Moergestel. Deze vijf paardendierenartsen werken vanuit de klassieke, reguliere geneeskunde en volgen de moderne ontwikkelingen op de voet. Elke paardendierenarts heeft vanuit eigen interesses zich in één of meerdere onderdelen van de veterinaire geneeskunde bekwaamd. De veterinaire werkzaamheden binnen de kliniek zijn op basis van die interesses verdeeld. De auteur van dit artikel houdt zich met name bezig met de eerste lijnszorg van paarden waaronder gynaecologie en gebitsverzorging. Hij voert daarnaast enkele algemene taken uit.

In de begeleiding van (sport)paarden is een goede gebitsverzorging niet meer weg te denken.

Logisch als men nagaat welke rol de mond speelt in de fysiologie en in de arbeid van een paard.

TEKST: AD VAN BEEK

De mond is het begin van de spijsvertering. Als er zich problemen voordoen in de mond uit zich dat in een verminderde voeropname. Bovendien zal het kauwen minder snel en moeilijker verlopen waardoor voedsel uit de mond valt, de zogenoemde proppen. Het paard kan een scheve hoofdhouding aannemen bij het eten, hij zal selectief voedsel tot zich nemen en de voorkeur geven aan de zachtere bestanddelen in zijn rantsoen. In sommige, meer chronische gevallen,

kan vermagering optreden en/of krijgt het paard een terugkerende koliek. Ook gedurende het bewerken van het paard kunnen pijnlijke processen in de mond tot problemen en irritatie tussen ruiter en paard leiden. Door pijn in de mond kan het paard in meer of mindere mate verzet geven tijdens de arbeid, zal het paard minder ontspannen lopen, zal hij moeilijker rond te rijden zijn en zal het paard soms het bit niet goed accepteren. In deze situatie kan het paard dan

door zijn ruiter soms als moeilijk worden ervaren terwijl de feitelijke oorzaak terug te voeren is op problemen in de mond.

Problemen

1. Wisselen

- Slecht doorkomende snijtanden en/of kiezen. Soms moet de dierenarts met name snijtanden blootleggen om die een handje te helpen bij het doorbreken.
- Tijdens het wisselen van de snijtanden op 2.5-, 3.5- en 4.5-jarige leeftijd vindt er een toegenomen doorbloeding van het gehemelte achter de snijtanden plaats, waardoor het gehemelte week wordt. Het komt dan voor dat het gehemelte onder het niveau van de tanden komt te liggen. Dat wordt een hangend rooster genoemd. Met name hard en grof ruwvoer wil dan nogal eens pijnlijk zijn om te verwerken. Zacht voer aanbieden en eventueel pijnstillers geven, zorgen dan voor een verbeterde voeropname.
- In veel gevallen verloopt het wisselen van de kiezen zonder problemen. Soms vindt de paardeneigenaar de doppen (restanten van de melkkiezen) terug in voerbak. Echter, het komt regelmatig voor dat de dop op de permanente kies vast blijft zitten. Omdat de dop scherpe punten heeft die in het slijmvlies prikken, geeft dit een pijnlijke reactie. Bovendien wordt het slijmvlies beschadigd, hetgeen tot ontstekingen kan leiden. De doppen verwijderen en indien nodig de rest van het gebit corrigeren (vaak zien we op andere kiezen ook haken) zullen de situatie verbeteren.

2. Haken op de kiezen

Vanuit de evolutie gezien is het paardengebitt erop gebouwd om hard en taai voedsel te verwerken. Hiertoe moest het gebit een malende beweging maken waarbij het volledige kauwvlak van de kiezen werd benut. Deze intensieve beweging van de mond zorgde ervoor dat er een natuurlijke en fysiologische slijtage van de steeds doorgroeiende tanden plaatsvond. Het paard regelde als ware zijn eigen tandverzorging. Met de

Foto: Arjan Wijnstra

Haken op tanden en kiezen prikken in het wanglijmvlies of in de tong en veroorzaken pijn.

Foto: Hans van Gils

In deze schedel wordt schematisch weergegeven hoe scherpe haken op de onderkaaskiezen worden weggeraspt.

huidige, relatief zachte voersoorten hoeft het paard deze malende beweging in veel mindere mate te maken waardoor er geen natuurlijke afvlakking van de kiezen meer plaatsvindt. Zo ontstaan er scherpe randen (soms vlijmscherp) op de kiezen. Aan de bovenzijde prikken de haken in het wangslimvlies terwijl ze aan de onderzijde in de tong prikken. Uiteraard gaat één en ander gepaard met de nodige pijn waardoor zowel kauwen als arbeid verrichten moeizaam kunnen verlopen. Behalve de invloed van de huidige voersoorten kunnen (pijnlijke) processen elders in de mond of aan het hoofd soms ook zorgen voor een slechtere kauwfunctie waardoor er geen goede slijtage van de kiezen plaatsvindt en er dus haken kunnen ontstaan. De oplossing van het probleem is het wegraspen van de haken, waarbij er goed op gelet dient te worden dat ook de achterste kiezen goed behandeld dienen te worden.

3. Wolfstandjes

Wolfstandjes zijn kleine tandjes die voor de eerste kiezen staan. Meestal komen ze tevoorschijn in de bovenkaak; een enkele keer ook in de onderkaak. In uitzonderingsgevallen zien we dat een paard op

één locatie meerdere wolfstandjes kan krijgen. De functie van de wolfstanden is niet duidelijk, daar het geen bijdrage levert aan de vermalen van het voer bij het paard. Voor het rijden van het paard geeft een wolfstandje daarentegen vaak wel een probleem. Vaak komt het bit

tegen de wolfstand te liggen wat een pijnlijke reactie geeft in de mond. Het paard zal hierdoor in verzet komen en daardoor moeilijker te berijden zijn. Daarom is het mijns inziens verstandiger om de wolfstandjes, indien aanwezig, te verwijderen. Liefst doen we dat al op jonge leeftijd omdat verwijderen dan nog wat makkelijker is dan bij het oudere paard. Bovendien zal er bij het africhten geen wrevel ontstaan tussen ruiter en paard ten gevolgen van gevoelige wolfstandjes.

Conclusie

Het is zinvol om het gebit van een paard regelmatig te controleren. Een goede gebitsverzorging zorgt ervoor dat er minder pijnlijke processen in de mond aanwezig zullen zijn. Ook zal een gezond gebit een bijdrage leveren aan een verbetering van de voedselopname waardoor het paard in een goede conditie kan verkeren. Hierdoor kan een paard tot een optimalere (sport)prestatie komen. <

Augustus

Volgende maand belicht Drs. Hans van Gils de vaccinaties in de paardenhouderij.

Foto: Hans van Gils

De doppentang in positie op een kies van de bovenkaak.